TOLUNAY, A., 2001., Ormancılıkta Uygulayıcı Teknik Personel Eğitimi, I. Ulusal Ormancılık Kongresi, Türkiye Ormancılar Derneği, 19-20 Mart 2001, Sayfa: 252-266, Ankara, Türkiye.

ORMANCILIKTA UYGULAYICI TEKNİK PERSONEL EĞİTİMİ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet TOLUNAY([1])

1. Giriş

Ülkemiz ormancılığının tarihsel gelişimi incelendiğinde, üç farklı tarihsel gelişim boyutunun ön plana çıktığı görülmektedir. Bunlar; *(1) Ormancılık uygulamalarını yapacak olan örgüt ve bu örgütün tarihsel gelişimi, (2) Ormancılık mevzuatlarının tarihsel gelişimi, (3) Ormancılık eğitim ve öğretiminin tarihsel gelişimi*, olarak belirtilebilir.

Ülkede ilk ormancılık örgütü 1839 yılında Ticaret Bakanlığı' na bağlı olarak kurulmuştur. Merkezi İstanbul' da olan *"Orman Müdürlüğü"*, ülkenin ilk ormancılık örgütü olmuştur. Bugün ise ülkede, bünyesinde 3 ana hizmet birimi *(Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü, Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Milli Parklar ve Av - Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü)* 1 bağlı kuruluş *(Orman Genel Müdürlüğü)* ve 1 ilgili kuruluş *(Orman Ürünleri Sanayii Kurumu Genel Müdürlüğü)* olarak nitelendirilen genel müdürlüklerin bulunduğu *Orman Bakanlığı* bulunmaktadır.

Ormancılık mevzuatlarının tarihsel gelişim süreci içerisinde ilk yazılı mevzuat, 1870 tarihli *"Orman Nizamnamesi"* olmaktadır. Çağdaş ormancılığı temsil eden en geniş kapsamlı ilk mevzuat ise *"3116 Sayılı Orman Kanunu"* dur. Bugün ise; *Anayasa' nın 169 ve 170. Maddeleri, 6831 Sayılı Orman Kanunu, 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu, 2924 Sayılı Orman Köylerinin Kalkınmalarının Desteklenmesi Hakkında Kanun, 4122 Sayılı Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Seferberlik Kanunu, 3234 Sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 3800 Sayılı Orman Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunlar* ve bunlara dayanılarak çıkarılan yönetmelikler ve diğer hukuksal mevzuatlar bulunmaktadır.

Ülkede ilk ormancılık eğitim ve öğretimi ise 1857 yılında kurulan *"Orman Okulu"* ile başlamıştır. Bugün ise, ülkenin farklı bölgelerindeki üniversitelerin bünyesinde kurulan 9 Orman Fakültesi ile devam etmektedir. Tüm bunlar ülke ormancılığının üç boyutlu gelişim süreci olarak belirtilebilecek örgütsel, hukuksal ve eğitimsel gelişim ve değişimleridir. Bu bildiride belirtilen üç boyuttan sonuncusu olan ormancılıkta eğitim ve öğretim konuları üzerinde durulmaktadır. Bildirinin kapsamında ormancılık eğitim ve öğretiminin tarihsel gelişimi incelenmekte, üniversitelerde önlisans düzeyinde ara elaman ya da meslek elamanı olarak yetiştirilen ve ormancılıkta uygulayıcı teknik personel olarak istihdam edilmesi düşünülen personelin eğitim ve öğretimi irdelenmektedir.

Ülkemiz ormancılık uygulamalarının niteliği ve ormancılık örgütünün üstlendiği görevler, bu alanda çalışacak kişilerin özel bir eğitim ve öğretim görmesini zorunlu kılmaktadır. Ayrıca ormancılık uygulamalarının yürütülmesi için ortaya konulan örgütlenme biçimi, ormancılık personelinin eğitim ve öğretimini çeşitlendirmiştir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1998). Bu çeşitlilik, lisans düzeyindeki ormancılık eğitimi yanında, önlisans düzeyinde ***uygulayıcı teknik personel*** eğitiminin yapılmasını gerektirmektedir Bu gereklilik

([1]) S.D.Ü. Orman Fakültesi Orman Ekonomisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi- ISPARTA
S.D.Ü. Atabey Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölüm Başkanı

nedeniyle bazı üniversiteler bünyesinde, önlisans düzeyinde ormancılık eğitimi yapan programlar açılmıştır. Açılan bu programlar 2000 yılından itibaren öğrenci alarak, eğitim ve öğretime başlamışlardır. Ayrıca bazı üniversiteler buna benzer programları açma hazırlığı içerisindedir. Son yıllarda, yeni Orman Fakültelerinin açılışında yaşanılan sıkıntılara ve bu çerçevede ormancılık eğitim ve öğretiminde yaşanılan sorunlara yenilerini eklememek için, konunun ormancılık kamuoyunda tartışılması gerekmektedir. Bildiri, bu tartışmayı başlatarak ülkenin yararına olacak çözümlerin üretilmesini hedeflemektedir.

Bildiride öncelikle, ülkemizdeki ormancılık eğitim ve öğretiminin tarihsel gelişimine değinilmiş ve bugünkü durumu ortaya konulmuştur. Bugünkü haliyle yapılan ormancılık eğitimi; Orman Fakültelerinde yapılan *"Lisans Eğitimi"* ve Meslek Yüksekokullarında yapılan *"Önlisans Eğitimi"* olarak ayrılmıştır. Bildiri esas itibariyle *önlisans* düzeyindeki ormancılık eğitim ve öğretimi üzerinde durmaktadır. Bildiride vak'a örneği olarak, Süleyman Demirel Üniversitesi Atabey Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari Programlar Bölümü bünyesinde yer alan *"Orman İşletmeciliği Programı"* incelenmektedir.

Bu vak'a örneği çerçevesinde, ülkemiz ormancılığının gereksinimi olduğu düşünülen ve bu gerekçe ile yetiştirilmesi hedeflenen teknik personelin niteliklerinin neler olması gerektiği, bu nitelikteki teknik personelin eğitim ve öğretiminin en iyi şekilde nasıl yapılabileceği ve bu personelin ormancılık örgütü içinde hangi konumda istihdam edilmesi gerektiği tartışılmaktadır.

2. Türkiye 'de Ormancılık Eğitim ve Öğretimi

Ormancılık örgütü personelinin eğitimi; *hizmet öncesi eğitim* ve *hizmet içi eğitim* olarak iki kapsamda ele alınmaktadır. Hizmet öncesi eğitim, mesleğe girmeden önce verilen eğitim şeklidir. Bugün üniversitelerde önlisans ve lisans düzeyindeki eğitim programları kapsamında yapılmaktadır. Hizmet öncesi eğitim, orta düzeyde ormancılık öğretimi yapılan okullar kapsamında da yapılmış olup, bugün bu okullar kapanmış durumdadır. Hizmet içi eğitim ise; halen görev yapan personelin yetiştirilmesini sağlamak, verimliliğini artırmak, ve daha ileri görevlere hazırlamak amacıyla yapılmaktadır (Özdönmez ve Arkadaşları, 1998). Bu bildiride hizmet içi eğitim konusu üzerinde durulmamakta, hizmet öncesi ormancılık personelinin eğitimi konuları incelenmektedir.

2.1. Ormancılık Eğitim ve Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

Ormancılık örgütünün hizmet öncesi eğitimi, bu örgüt içinde görev yapan personelin niteliğine göre; *(1) Yönetici Personel Eğitimi, (2) Uygulayıcı Teknik Personel Eğitimi, (4) Uygulayıcı Hizmet Personeli Eğitimi, (4) Büro Personeli Eğitimi, (5) Orman İşçileri Eğitimi*, olarak beş başlıkta toplanabilir. Bildiri konusu gereği; yönetici personel eğitimi, uygulayıcı hizmet personeli eğitimi, büro personeli eğitimi ve orman işçileri eğitimine kısaca değinilecek ağırlıklı olarak *uygulayıcı teknik personel eğitimi* konuları üzerinde, vak'a örneği çerçevesinde durulacaktır.

2.1.1. Yönetici Personel Eğitimi

Ülkemizde düzenli ormancılığının başlangıcının 1856 yılı olduğu belirtilmektedir (Evcimen, 1978). Zira 1856 yılında yayınlanan *Islahat Fermanı* ile *Meclis-i Meabir* oluşturulmuş ve bu meclise ülke genelinde endüstri, kanal, demiryolu, tarım konularının yanısıra ormancılık etkinliklerinde de gerekli iyileştirmelerin belirlenip izlenmesi görevi

verilmiştir. Yerli ve yabancı uzmanlardan oluşması benimsenen bu meclise iki Fransız ormancı uzman da katılmıştır. İsimleri *Louis Tassy* ve *Aleksandr Stheme* olan Fransız uzmanların üstlendikleri görevler; ormancılık örgütünü oluşturmak, ormancılıkla ilgili yasal düzenlemeler hazırlamak, ormancı personel yetiştirecek okullar açmak, ormanları inceleyip modern işletme tekniklerini geliştirmek biçiminde belirlenmiştir (Eryılmaz, 1993). *Tassy* Türkiye' ye geldikten sonra, ülkenin orman durumu ve koşulları hakkında genel bir fikir edinmek üzere, *Stheme* ile birlikte İstanbul ve Sinop illerindeki bir kısım ormanları incelemiş, 1857 yılında da ülkemizde *ilk orman okulunu* kurmuştur (İnal, 1968; Evcimen, 1978). Bugün ülkede *9 Orman Fakültesi* ile yapılan ormancılık eğitim ve öğretiminin ilk çekirdeği olan bu okulun günümüze kadar gösterdiği gelişim ve değişim süreci kısaca aşağıdaki gibi olmuştur:

I. Dönem; 1857-1880 Orman Okulu:

Birinci Tassy Orman Okulu (1857-1862): Öğretim dili Fransızca, öğretim süresi 4 yıl olan ve Fransızca bilen ortaokul çıkışlıların kabul edildiği okuldan *"Rütbe-i Rabia"* unvanı ile mezun olunmuştur.

İkinci Tassy Orman Okulu (1867-1868): Öğretim dili Fransızca, öğretim süresi 2 yıl olan ve Fransızca bilen ortaokul çıkışlıların kabul edildiği okuldan *"Rütbe-i Rabia"* unvanı ile mezun olunmuştur.

Simon Orman Okulu (1869-1879) : Öğretim dili önceleri Fransızca olup sonra Türkçe'ye dönüştürülen, süresi önceleri 2 yıl iken daha sonra 3 yıla çıkarılan okuldan *"Müfettişi Sani"* unvanı ile mezun olunmuştur. Okul; yapısı, programı ve yönetimi tüzükle belirlenen *ilk orman okulu* kimliğini de sahip bulunmaktadır. Bu okuldan sonra gelen tüm okullarda Türkçe eğitim ve öğretim yapılmıştır.

II. Dönem; 1880-1893 Orman ve Maden Okulu:

Orman ve maden okullarının birleştirilmesi ile oluşmuş, öğretim süresi 4 yıl olarak belirlenmiş ve bu sürenin ilk iki yılında maden öğrencileri ile ortaklaşa, izleyen iki yılda da mesleki öğretime yer verilmiştir. Ortaokul ve dengi okul çıkışlıların kabul edildiği okuldan *"Orman Mühendisi"* unvanı ile mezun olunmuştur.

III. Dönem; 1893-1903 Halkalı Tarım ve Orman Okulu:

Öğretim süresi 4 yıldır. Mezun olanlara verilen unvana ilişkin kayıt bulunamamıştır.

IV. Dönem;1903-1910 Halkalı Tarım ve Orman Yüksek Okulu:

Öğretim süresi 4 yıl olan okula, uygulamalı tarım okullarının yanısıra lise ve ortaokullarla bunların dengi okullardan mezun olanlar kabul edilmiştir. Mezunlara Tarım Bakanlığı ve Tarım Fen Heyeti Başkanlığı tarafından onaylanan bir *icazetname* verilmiştir.

V. Dönem;1910-1934 Orman Yüksek Okulu:

Orman Fen Memurları yetiştirmeyi hedefleyen, süresi 1917 yılına kadar 2 yıl, daha sonra ise 3 yıl olan, lise ve dengi okul çıkışlıların kabul edildiği okuldan *"Orman Fen Memuru"* unvanı ile mezun olunmuştur. 1929 yılında yürürlüğe giren *"1452 sayılı Barem*

Kanunu "nun teknik dallarda yüksek öğrenim görenlere mühendis unvanı vermesi üzerine bu yıldan itibaren okulu bitirenler de *"Orman Mühendisi"* unvanı almaya başlamıştır.

VI. Dönem;1934-1948 Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi:

1933 yılında *2291 Sayılı Yasa* ile Ankara'da kurulan *" Yüksek Ziraat Enstitüsü"* ne, 1934 yılında çıkarılan *2524 Sayılı Yasa* ile İstanbul' daki *"Yüksek Orman Okulu"* beşinci fakülte olarak bağlanmıştır. Öğrenim süresi 4 yıl olan fakültenin ilk iki yılı Ankara'da, son iki yılı da İstanbul/Bahçeköy 'de okutulmuştur. 1944-1945 öğretim yılından itibaren ikinci sınıflar da İstanbul'a alınmış ve enstitünün 1948 yılında kapatılması ile de tümüyle *İstanbul Üniversitesi* 'ne bağlanmıştır. En az lise çıkışlıların öğrenim görebildiği fakülteden mezun olanlara önceleri *"Diplomalı Orman Mühendisi"* unvanı verilirken, Tarım Bakanlığı'nın yazılı emirleri ile bu unvan *"Yüksek Orman Mühendisi"* olarak değiştirilmiştir.

VII. Dönem;1948 -.....İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi:

Ankara'daki Yüksek Ziraat Enstitüsü 'nün 1948 yılında *5234 Sayılı Kanun* ile kapatılması üzerine İstanbul/Bahçeköy' deki Orman Fakültesi İstanbul Üniversitesi'ne bağlanmıştır. Halen eğitim ve öğretime devam eden fakültenin öğretim süresi 4 yıldır. Lise düzeyindeki çıkışlıların öğrenim görebildiği fakültede Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı olmak üzere üç bölüm bulunmaktadır. Belirtilen sırasıyla bu bölümlerden mezun olanlara *"Orman Mühendisi"*, *"Orman Endüstri Mühendisi"* ve *"Peyzaj Mimarı"* unvanları verilmektedir.

VIII. Dönem; 1972 - ..... Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi:

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi' nden sonra lisans düzeyinde ormancılık eğitim ve öğretimin yapılması amacıyla Karadeniz Teknik Üniversitesi bünyesinde kurulan ikinci fakültedir. Başlangıçtaki kuruluş amacı *"Orman Endüstri Mühendisi"* yetiştirmektir. Daha sonraları fakültenin bölüm esasına göre kurulması tercih edilerek Orman Endüstri Mühendisliği Bölümü yanında Orman Mühendisliği, ve Peyzaj Mimarlığı Bölümleri kurulmuştur. Belirtilen sırasıyla bu bölümlerden mezun olanlara *"Orman Mühendisi"*, *"Orman Endüstri Mühendisi"* ve *"Peyzaj Mimarı"* unvanları verilmektedir (Eryılmaz, 1993).

IX. Dönem; 1994 -..... 7 Yeni Orman Fakültesi:

1994 yılından itibaren ülkede 7 yeni Orman Fakültesi kurulmuştur. Bu fakültelerin kuruldukları iller ve bağlı oldukları üniversiteler: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın Orman Fakültesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Düzce Orman Fakültesi, Kars-Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi, Sütçü İmam Üniversitesi Kahramanmaraş Orman Fakültesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta Orman Fakültesi, Ankara Üniversitesi Çankırı Orman Fakültesi ve Gazi Üniversitesi Kastamonu Orman Fakültesi, olmaktadır. Bu fakültelerin kuruluşu da bölüm esasına dayandırılmıştır. Bu bölümler; Orman Mühendisliği, Orman Endüstri Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı Bölümleri olmaktadır. Mezunlara verilen unvanlar İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi 'nde olduğu gibidir.

2.1.2. Uygulayıcı Teknik Personel Eğitimi

Uygulayıcı teknik personel, yönetici personelin emri altında ve ona yardımcı olan ve gördükleri işlerin niteliklerine göre büro işlerinde veya teknik ve yönetsel işlerde çalışan çeşitli formasyona sahip elemanlardır. Ülkemizde bugüne kadar orta düzeyde ormancılık eğitimi şeklinde yapılan uygulayıcı teknik personel eğitimini, verilen ünvanlarına göre iki grupta toplamak mümkündür.

2.1.2.1.Orman Mühendis Muavinleri

Bunlar, ilk olarak, 1934 yılında *Orta Orman Okulu* adı ile İstanbul'da *Orman Yüksek Okulu* bünyesinde kurulan ve bir yıl sonra Bursa'ya taşınan, daha sonra 1937 yılında Bolu'da bir benzeri açılan üç yıllık *lise dengi okullardan* yetişen elemanlardır. 1952 yılında okul kapatılmıştır. Mezunlar *"Orman Mühendis Muavini"* unvanını almıştır. Halen ormancılık örgütü içinde bu nitelikte personel bulunmamaktadır.

2.1.2.2. Orman Teknikerleri

Orman Teknikerlerinin yetiştirilmesi için biri 1958 yılında Düzce'de, öteki de 1964 yılında Trabzon'da olmak üzere iki okul açılmıştır. Bu düzeydeki okulların tarihi 1915 yılında Hendek'te, 1917 yılında İslahiye'de ve 1930 yılında Bahçeköy 'de kurulmuş bulunan *"Orman Ameliyat Mektepleri"* ne kadar uzanmaktadır. Orman Tekniker Okulları 1973 yılında son mezunlarını verdikten sonra kapatılmıştır. Halen bu düzeyde ormancı personel yetiştirilmemektedir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1998).

2.1.3. Uygulayıcı Hizmet Personeli Eğitimi

Uygulayıcı hizmet personeli; orman koruma faaliyetleri ve çeşitli ormancılık uygulamalarının *(istihsal, nakliyat, çeşitli silvikültürel uygulamalar, orman bakımı, ağaçlandırma, fidan üretimi, erozyon kontrolu, mera ıslahı vb gibi)* yapılmasında görev alan *orman muhafaza memurları, orman ağaçlandırma memurları, ölçme-kesim ve depo memurları* olarak tanımlanan personel olmaktadır. Bu tür personelin eğitimleri aşağıda kısaca açıklanmıştır.

2.1.3.1. Orman Muhafaza Memurları

Ülkemizde ilk *Orman Muhafaza Memuru Okulu* 1952 yılında Düzce'de açılmıştır. Bu okul, 1953 yılında Araç (Kastamonu)'a taşınmıştır. Daha sonra, 1965 yılında Muğla'da da bir *Orman Muhafaza Memuru Okulu* açılmıştır. Daha sonraları bu okullar 1972 *yılında "Orman Muhafaza Memurları Eğitim Merkezleri"* haline dönüştürülmüş ve sayıları Kastamonu, Eskişehir, Trabzon, Kahramanmaraş ve Elazığ Orman Bölge Müdürlüklerine bağlı olmak üzere beşe çıkartılmıştır. Bu eğitim merkezleri bugün öğrenci almamaktadır. Bakanlığa bağlı kuruluşların Orman Muhafaza Memuru gereksinimi, *Devlet Memurluğu Sınavını* kazanan kişilerin kısa süreli bir kurstan geçirilerek, ihtiyaç duyulan birimlere atama yapmak sureti ile karşılanmaktadır. İlk defa 2000 yılında bayan orman muhafaza memuru ataması da yapılmıştır.

2.1.3.2. Orman Ağaçlandırma Memurları

Ağaçlandırma ve fidanlık hizmetlerinin yürütülmesinde çalışmak üzere eğitim görmüş elemanlardır. Bu nitelikteki elemanları yetiştirmek amacıyla ilk olarak 1966 yılında Eskişehir'de eğitim çalışmaları başlatılmıştır. Başlangıçta, adı *Orman Fidancısı Eğitim Merkezi* olan bu eğitim kurumu daha sonra *Orman Ağaçlandırma Memurluğu Eğitim Merkezi* adını almıştır. Eskişehir'deki eğitim merkezi ile birlikte Kastamonu, Kahramanmaraş, Elazığ ve Trabzon Eğitim Merkezlerinde de bu nitelikte elemanların yetiştirilmiştir. Halen bu merkezlere öğrenci alınmamaktadır. Bugün bu merkezlerden *Orman Ağaçlandırma Memuru* olarak mezun olan kişiler, *Orman Muhafaza Memuru* görevlendirilmiştir.

2.1.3.3.Ölçme, Kesim ve Depo Memurları

Ölçme Kesim Memurları, damga, işaretleme, kesim ve tomruklama, imalat, ormanların bakım, imar ve ıslahı işlerinde yardımcı olan elemanlardır. Depo memurları ise depolara giren ve çıkan malların teslim ve tesellümüne, kaydına ve terkinine ait iş ve işlemlerden sorumlu olan elemanlardır. Bu elemanların yetiştirilmesi için ilk olarak 1966 yılında *"Bakım Memurluğu Eğitim Merkezi"* kurulmuştur. Ancak, 1972 yılında bu merkez kapatılmıştır. Halen ölçme ve depo memurluğu görevi Orman Muhafaza Memurlarına verilmiştir (Özdönmez ve Arkadaşları, 1998).

2.1.4. Büro Personeli Eğitimi

Ormancılık örgütünün çeşitli düzeylerindeki büro hizmetlerinin yürütülmesinde görev yapan *katip, mutemet* gibi elemanlar bu grubu oluşturmaktadır. Bunlar, genellikle orta düzeyde öğrenim görmüş olmakla beraber, ormancılık örgütü tarafından özel bir eğitime tabi tutulmuş değillerdir.

2.1.5. Orman İşçileri Eğitimi

Çeşitli ormancılık etkinliklerine ilişkin genellikle arazi işlerini gören ve bedeni iş gücünü oluşturan elemanlardır. Bunların bir kısım ormancılık örgütünce işçi eğitim merkezlerinde ve kamplarında eğitime tabi tutulmuştur. Geri kalan büyük bir kısım ise devamlı ve kalifiye orman işçisi niteliğinde olmayan ve genellikle tarım işlerinde artan zamanlarda orman işçiliği yapan kimselerdir. Orman işçilerinin eğitimi için 1961 yılında ormancılık işçi eğitim kampları açılmış ve fakat bu çalışmalar 1972 yılında durdurulmuştur. 1975 yılında işçi eğitimi çalışmalarına yeniden girişilmiş ve Orman Bölge Müdürlüklerine bağlı *Ormancılık İş ve İşçi Tekniği Geliştirme Merkezleri* oluşturulmuştur. Ancak, 1979 yılında bu merkezlerin faaliyetine son verilmiştir. Halen orman işçilerinin eğitimi konusunda bir kurum yoktur (Özdönmez ve Arkadaşları, 1998).

3. Türkiye' de Ormancılık Eğitim ve Öğretiminin Bugünkü Durumu

Türkiye' de ormancılık eğitim ve öğretiminin tarihsel gelişimi; *yönetici personel eğitimi, uygulayıcı teknik personel eğitimi, uygulayıcı hizmet personeli eğitimi, büro personeli eğitimi ve orman işçileri eğitimi* olarak beş alanda açıklanmıştır. Bu eğitim alanlarının bugünkü durumları Tablo (1) verilmiştir. Tablo (1)' den de görüleceği üzere meslek öncesi ormancılık eğitimi, önlisans, lisans ve yüksek lisans düzlerinde yapılmaktadır. Önlisans düzeyinde uygulayıcı teknik personel eğitimi, lisans ve yüksek lisans düzeylerinde ise yönetici personel eğitimi söz konusudur. Uygulayıcı teknik personel yetiştiren orta düzeydeki

ormancılık okulları *(Orman Mühendis Muavinleri ve Orman Teknikerleri)* ortadan kalkmıştır. Ayrıca, uygulayıcı hizmet personeli *(Orman Muhafaza Memuru, Orman Ağaçlandırma Memuru, Ölçme-Kesim ve Depo Memurları)* yetiştiren okullarda eğitim faaliyetlerini ara vermişlerdir. Bunun yanında, büro personeli eğitimi *hizmet içi eğitim* olarak yapılmaktadır. Orman işçilerinin eğitimi ise yapılmamaktadır.

Tablo (1) Türkiye'de Ormancılık Eğitim ve Öğretiminin Bugünkü Durumu

EĞİTİM ŞEKLİ	UNVANLAR	YAPILDIĞI KURUM
Yönetici Personel Eğitimi	Orman Mühendisi	Orman Fakülteleri
	Orman Yüksek Mühendisi	Fen Bilimleri Enstitüleri
Uygulayıcı Teknik Personel Eğitimi	Orman Mühendis Muavinleri	Eğitim yapılmıyor.
	Orman Teknikerleri	Eğitim yapılmıyor.
	Orman İşletme Teknisyenleri	*S.D.Ü. Atabey Meslek Yüksekokulu*
Uygulayıcı Hizmet Personeli Eğitimi	Orman Muhafaza Memurları Orman Ağaçlandırma Memurları Ölçme, Kesim ve Depo Memurları	Eğitim yapılmıyor.
Büro Personeli Eğitimi	Katip-Mutemet	Orman Bakanlığı Hizmet İçi Eğitimleri
Orman İşçileri Eğitimi	Orman İşçisi	Eğitim yapılmıyor.

3.1. Önlisans Düzeyinde Eğitim

Üniversitelerin bünyelerinde kurulmuş olan Meslek Yüksekokulları kapsamında yapılmaktadır. Eğitim süresi 2 yıldır. Orman endüstrisi ve ağaç işlerine ait programlar dışarıda tutulduğunda, Orman Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının uygulayıcı teknik eleman gereksinimini karşılamak amacıyla ilk olarak eğitime başlayan eğitim ve öğretim kurumunun *"Süleyman Demirel Üniversitesi Atabey Meslek Yüksekokulu, İktisadi ve İdari Programlar Bölümü, Orman İşletmeciliği Programı"* olduğu görülmektedir. Çeşitli üniversitelerde önlisans düzeyinde buna benzer yeni programların açılması yönünde girişimlerin başladığı yönde duyumlar alınmıştır. Bunlar arasında; İstanbul Üniversitesi ve Mersin Üniversitesi 'ndeki girişimler örnek olarak verilebilir.

3.1. Lisans Düzeyinde Eğitim ve Öğretim

Lisans düzeyindeki eğitim, üniversitelerin bünyesinde yer alan Orman Fakültelerinde yapılmaktadır. Bugün sayıları 9 adettir. Bu fakültelerden mezun olan kişiler *"Orman*

Mühendisi" unvanını almaktadırlar. Yer aldıkları üniversiteler ve kuruldukları iller itibariyle durumları Tablo (2) 'de gösterilmiştir.

Tablo (2) Lisans Düzeyinde Eğitim ve Öğretim Yapan Orman Fakülteleri

ÜNİVERSİTE ADI	BULUNDUĞU İL
İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi	İstanbul
Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi	Trabzon
Karaelmas Üniversitesi Orman Fakültesi	Zonguldak
Abant-İzzet Baysal Üniversitesi Orman Fakültesi	Düzce
Gazi Üniversitesi Orman Fakültesi	Kastamonu
Ankara Üniversitesi Orman Fakültesi	Çankırı
Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi	Isparta
Sütçü İmam Üniversitesi Orman Fakültesi	Kahramanmaraş
Kafkas Üniversitesi Orman Fakültesi	Artvin

3.3. Yüksek Lisans Düzeyindeki Eğitim

Dört yıllık lisans eğitiminden sonra, belirli bir alanda uzmanlaşmayı sağlayan eğitim ve öğretim şeklidir. Ders alma ve tez hazırlama aşamaları olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmektedir. Mezunlar *"Orman Yüksek Mühendisi"* unvanı almaktadırlar. Ormancılıkla ilgili yüksek lisans programları, üniversitelerin *"Fen Bilimleri Enstitüleri"* içinde yer almaktadır.

4. Ormancılıkta Uygulayıcı Teknik Personel Eğitimi ve Atabey Meslek Yüksekokulu Orman İşletmeciliği Programı

Programın Gerekçesi:

Türkiye' de ormancı teknik elamanların öncelikle işlendirildiği kurum, Orman Bakanlığı' dır. Orman Fakültelerinden mezun olan orman mühendisleri mesleğe ilk başladıklarında; *Orman İşletme Şefi, Ağaçlandırma Mühendisi, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Mühendisi* ya da *ORKÖY Mühendisi* olarak görev yapmaktadır. Fakat *Orman İşletme Şefliği* diğer birimlere nazaran en çok işlendirilen birim olmaktadır. Yapılan tespitlere göre Orman İşletme Şefi sorumlu olduğu orman alanında birbirinden farklı 200' den fazla işi yapmak zorundadır. Mevcut durum itibariyle, orman işletme şefleri çeşitli ormancılık işlerini lise, ortaokul ve hatta ilkokul mezunu olan ve 8 ay kursa tabi tutulmuş orman muhafaza memurlarıyla yürütmeye çalışmaktadır. Bu nedenle, teknik personelin bütün çabalarına rağmen yapılan ormancılık uygulamaları bilimsel ve teknik yönden arzu edilen seviyeye çıkarılamamaktadır. Söz konusu sorunun, orman işletme şefi emrinde çalışacak ve yüksek öğrenim görmüş ara elemanlarla giderilebileceği görüşü, uzun yıllardan beri hem Orman Fakülteleri, hem de ormancılık örgütü çevrelerinde dile getirilmektedir. Mevcut yükseköğretim kurumları içinde yukarıda özellikleri sıralanan formasyona sahip teknik eleman yetiştiren herhangi bir ormancılık eğitim programı bulunmamaktadır. Bu durumda *"Orman İşletme Teknisyeni"* olarak mezun edilecek elemanların, Orman Bakanlığı bünyesinde duyulan ara eleman ya da uygulayıcı teknik personel ihtiyacını karşılayarak, önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Programın Amacı:

Orman İşletmeciliği Programının amacı; orman kaynaklarının yönetimi ve işletilmesinde görev yapan Orman Mühendisine teknik detaylı ormancılık uygulamalarında yardımcı olacak ara elamanlar yetiştirmektir.

Mezunların Kazandıkları Diploma ve Unvan:

Orman İşletmeciliği Programını bitirenlere, önlisans diploması ve *"Orman İşletme Teknisyeni"* unvanı verilmektedir.

Mezunların Çalışma Alanları:

Bu programdan mezun olanların asli çalışma alanları: Orman Bakanlığı ve bağlı kuruluşları olan; *Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolu Genel Müdürlüğü, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü* ve *Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü* olmaktadır. Mezunlar, devlet kuruluşları olan bu çalışma birimleri dışında, ormancılıkla ilgili mühendislik hizmetleri veren özel şirketlerde de çalışma şansına sahiptir. Ayrıca, park ve bahçe tanzimi, fidan üretimi gibi faaliyetlerde hizmet veren özel sektör kuruluşlarında da iş bulmak mümkündür.

Meslek Elemanlarının Yaptıkları Belli Başlı İşler:

Orman İşletmeciliği Programı 'ndan mezun olan bir meslek elamanı, teknik ormancılık faaliyetlerinde *Orman Mühendisine* yardımcı olan bir kişidir. Bu kişi;

- Çeşitli ormancılık uygulamalarında;
    - Mühendis tarafından hazırlanan; ağaçlandırma, erozyon kontrolu ve mera ıslah projelerini inceler, teknik detaylı iş ve uygulamaları bilir.
    - Mühendis tarafından hazırlanan; doğal ve yapay gençleştirme, baltalık yenileme, enerji ormanı tesisi projelerini inceler, bu projelerde yer alan teknik detaylı silvikültürel uygulamaları bilir.
    - Mühendis tarafından hazırlanan; milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı ve orman içi dinlenme yerleri gibi alanlara yönelik çeşitli projeleri inceler ve yapılacak teknik uygulamaları bilir.
    - Mühendis tarafından hazırlanan; orman köyleri kalkınma planları ve projelerini inceler ve yapılacak teknik uygulamaları bilir.
    - Mühendis tarafından hazırlanan istihsal programını inceler ve orman ürünleri üretimi, standardizasyonu, pazarlama ve satış konularını bilir.
- Yukarıdaki plan, proje ve programların uygulanması için gerekli malzeme, ekipman ile diğer araç ve gereçlerin temini ve uygulama yerinde hazır bulundurulması konusunda Mühendise yardımcı olur.
- Bu plan ve projelerde çalışacak elamanların niteliklerinin, sayılarının belirlenmesinde ve çalışma programının hazırlanmasında Mühendise yardımcı olur.
- Çalışma ve uygulamaların plan ve projelere uygun olarak yürütülmesini sağlar.

Okutulan Belli Başlı Dersler:

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu 'na göre önlisans düzeyinde eğitim ve öğretim yapılan bir programda öğrencilerin 70 ± 5 kredi tutarında ders almaları gerekmektedir.

5. Tartışma

Orman İşletmeciliği Programı 'ndan mezun olan öğrencilerin ormancılık örgütünde *"uygulayıcı teknik personel"* olarak istihdam edilmesi düşünülmektedir. Bu eğitimi alan personelin yönetici personel konumunda görev alması arzulanmamaktadır. Eğitim ve öğretim süresi boyunca, bu durum öğrencilere açık bir şekilde verilmektedir. Doğal olarak bu konuda geçmişte orta düzeyde ormancılık eğitimi veren okullardan mezun olanların; *"Orman İşletme Şefi", "Ağaçlandırma Mühendisi (Şefi)"* ya da *"Milli Park Mühendisi (Şefi)"* olarak görev verilmeleri akla gelmektedir. Ülkede 9 Orman Fakültesi 'nden mezun olan, orman mühendislerin istihdamının güvence altında olmadığı bir ortamda, bu okuldan mezun olanların yönetici konumunda görev alacakları zaten beklenemez. Bu durum, Orman Bakanlığı üst düzey yöneticileri ile Ocak ayında yapılan görüşmelerde de ifade edilmiştir. Özellikle, üst düzey yöneticiler, personel atamalarından bu yönde endişelerini dile getirmişlerdir. Eğitimin ve öğretimin başındaki yöneticiler ise, bu endişelere karşı Bakanlığın kararlı personel politikası ile aşabileceğini ifade etmişler, zaten öğrenim gören kişilere bu yönde telkinlerde bulunulduğu ifade edilmiştir.

Öte yandan aynı tarihlerde Orman Bakanlığı üst düzey yöneticilerine, Orman İşletmeciliği Programı ile birlikte, özellikle ana hizmet birimlerinin çalışmalarına yönelik, uygulayıcı teknik personel eğitimin yapılması için yeni ormancılık programlarına ihtiyaç olup olmadığı sorulmuştur. Bu çerçevede öneri olarak *"Ağaçlandırma ve Fidanlık Programı"* ile *"Milli Parklar ve Orman Koruma Programı"* nın düşünüldüğü belirtilmiş, bu konudaki düşünceleri sorulmuştur. Verilen cevaplarda bu iki programın gereksiz olduğu, mevcut programın içeriğinin zenginleştirilmesinin yeterli olacağı ifade edilmiştir. Bu konuda bir yönetici, ormancılık örgütünün yapısının zaman zaman değişebildiği, bu yüzden ana hizmet birimi olarak kurulan birimlerin, tek bir genel müdürlük çatısı altında toplanabildiği durumların olduğunu belirterek, önemli olan yetiştirilen ara elamanın çeşitli ormancılık çalışmalarında kaydırabilmenin, daha akılcı olacağını belirtmiştir.

Orman İşletmeciliği Programı 'nda okutulan dersler, Orman Fakültelerinin lisans eğitiminden esinlenerek hazırlanmıştır. Derslerin belirlenmesinde, öğrencilerin lisans düzeyindeki eğitime dikey geçiş yapabilmelerini olanak tanınmak istenmiştir. Bu durumun olanaklı olması için, ders isimlerinin ve kredilerinin, lisans düzeyindeki derslerle aynı olmasını gerekmektedir. Bu düşünce ile hazırlanan eğitim programı, önlisans düzeyinde eğitim gören bir öğrencinin lisans düzeyinde eğitim gören bir öğrenci ile aynı kredi oranında ders almasına neden olmaktadır. Oysa, önlisans düzeyinde yapılan eğitim, meslek elemanı ya da ara elaman niteliğinde personel yetiştirilmesini hedeflediğinden, aynı kredi ve ders içeriği ile öğrenciye eğitim yaptırılması mantıklı gelmemektedir. Zira, mühendis olarak yetişen bir kişi ile, mühendisin yanında uygulayıcı teknik personel olarak görev yapacak kişinin aynı dersi, aynı içerik ve aynı kredi ile alması yetiştirilmesi hedeflenmiş olan personelin nitelikleri ile uyuşmamaktadır.

Süleyman Demirel Üniversitesi, Atabey Meslek Yüksekokulu bünyesinde açılan "Orman İşletmeciliği Programı" na benzer programlar, bünyelerinde Orman Fakültesi bulunmayan üniversitelerde de açılmak istenmektedir. Atabey Meslek Yüksekokulu, Orman

İşletmeciliği Programının en büyük şansı, eğitim ve öğretimini destekleyen Orman Fakültesi öğretim üyelerinin olmasıdır. Bu açıdan bünyelerinde Orman Fakültesi bulunmayan üniversitelerin, buna benzer program açması durumunda, dersleri verecek öğretim üyelerinin, ormancılık eğitimi almamış kişilerden oluşma olasılığı yüksek olacaktır. Böyle bir eğitim, yetiştirilmesi amaçlanan personelin niteliklerini ve kalitesini etkileyecektir.

2000 yılında ilk öğrencilerini Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)' nin ek kontenjan yerleştirmelerine göre alan Orman İşletmeciliği Programı, kontenjanının tamamını doldurmuştur. Program, üniversite sınavına giren öğrenciler tarafından tercih edilmekte ve bundan sonra da tercih edilmesi beklenmektedir. Programı çekici kılan en önemli unsur, programın adıdır. Programın adında yer alan *"İşletmecilik"* kavramı, programın ilgi görmesine neden olmaktadır. Programın yeni bir eğitim alanı ve meslek dalı olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, 2000-2001 yılı öğrenci seçme ve yerleştirme klavuzlarında yer vermek üzere, program hakkında bilgi almak istemiştir. Ayrıca ülkenin değişik yörelerinden lise düzeyindeki okullar ve üniversite sınavını hazırlayan dershaneler, program hakkında bilgi almaktadırlar.

Halen programda eğitim gören öğrencilerin, bu programı tercih nedenleri mezun olduktan sonra hemen iş bulabilecekleri ve işsiz kalmayacaklarıdır. Program bu gerekçe ile, üniversite sınavına giren adaylar tarafından tercih edilmektedir. Bu özelliğin korunması ve sürdürülmesi için, programdan mezun olan öğrencilerin Orman Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarında istihdamı sağlanmalıdır. Ormancılık mensubu kişilerin uygulayıcı teknik personel olarak yetiştirilen bu nitelikteki teknik elemanın, meslek içindeki yeri ve konumunu algılamakta zorlanabilir. Bu zorluklar, yönetici konumundaki teknik eleman ile uygulayıcı konumdaki teknik elemanın görev alanın tanımlaması ile aşılabilir.

Bugün, Orman Bakanlığı bünyesinde *"Uygulayıcı Hizmet Personeli Eğitimi"* yapan *"Orman Muhafaza Memurluğu Eğitim Merkezi"* ile *"Orman Ağaçlandırma Memurluğu Eğitim Merkezi"* adı altında faaliyet gösteren eğitim birimleri bulunmamaktadır. Uygulayıcı hizmet personeli olarak görev yapan *"Orman Muhafaza Memuru"* ihtiyacı günden güne artmaktadır. Her ne kadar *"Devlet Memurluğu Sınavını"* kazanan lise ve dengi okul mezunu kişilerden *"Orman Muhafaza Memuru"* olarak atanmak üzere personel alımı yapılmış ise de, henüz bu açığı giderecek düzeyde değildir. Bir ara, Orman Bakanlığı belirtilen eğitim merkezlerin tekrar açılması yönünde girişimler başlatmıştır. Fakat, bu okulların tekrar eski konumlarına getirilmesi için yüksek oranda finansman ihtiyacının olması, eğitimi sürdürmek için giderlerin yüksekliği bu girişimi olumsuz yönde etkilemiştir.

6. Sonuç ve Öneriler

Meslek kamuoyu, ormancılıkta istihdam edilmek üzere uygulayıcı teknik personel yetiştirilmesi ve bunun için üniversitelerin bünyesinde yer alan meslek yüksek okullarının eğitim programları içerisinde, ormancılık programlarına yer verilmesi yönünde olumlu görüşler belirtmektedir. Türkiye Ormancılar Derneğinin 2000 yılında *"Ormancılık Politikası"* üzerine başlatmış olduğu çalışma sonucu hazırlanan "ön rapor", eğitim, öğretim ve araştırma konularına değinen başlık altında; *"Teknisyen düzeyinde orman uygulama görevlilerinin yetiştirilmesi amacıyla öğretim kurumu açılmalıdır."* denmektedir. Bu açıdan Süleyman Demirel Üniversitesi, Atabey Meslek Yüksekokulu, İktisadi ve İdari Programlar Bölümü bünyesinde *"Orman İşletmeciliği"* adı altında bir eğitim programının açılması, yerinde anlamlı bir girişimdir. Programın daha verimli hale getirilmesi için şu öneriler sıralanabilir:

(1) Bünyelerinde Orman Fakülteleri bulunmayan üniversiteler, ormancılık programları açmamalıdır.
(2) Atabey Meslek Yüksekokulu Orman İşletmeciliği eğitim programı, dersler ve ders içerikleri Orman Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarının görüş ve önerileri alınarak yeniden gözden geçirilmelidir.
(3) Orman İşletmeciliği Programı' ndan mezun olan öğrencilerin, uygulayıcı teknik personel olarak Bakanlık ve bağlı kuruluşlarında istihdamı sağlanmalıdır.
(4) Uygulayıcı teknik personel olarak yetiştirilen *"Orman İşletme Teknisyenleri",* büro çalışmalarından çok, *"Orman Mühendisi"* nin yanında araziye yönelik teknik uygulamaları yapan personel konumunda işlendirilmelidir.
(5) Orman İşletme Teknisyenlerine, Orman Mühendisi' nin altında, uygulayıcı hizmet personelinin (Orman Muhafaza Memuru) üzerinde bir mesleki konum verilmelidir.
(6) "Orman İşletme Teknisyenleri" , geçmişte orta düzeyde ormancılık eğitimi alan "Orman Teknikerleri" gibi yöneticilik düzeyindeki görevlere *(Orman İşletme Şefi, Ağaçlandırma Mühendisi, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Mühendisi, ORKÖY Mühendisi)* atanmamalıdır.

KAYNAKÇA

Eryılmaz, A.,1993., *Ormancılık Öğretimi ve Bu Konuda Yapılmış Olan Yayınlar*, I. Ormancılık Şurası Tebliğleri (1-5 Kasım 1993), Orman Bakanlığı, Seri No: 13, Yayın No: 006, Orman Genel Müdürlüğü Basım Tesisleri, Ankara, Türkiye.

Evcimen, B., 1978., *Türkiye'de Orman Amenajmanının Gelişimi (I. Bölüm: İmparatorluk Dönemi)*, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 2403, O. F. Yayın No: 249, Çelikcilt Matbaası, İstanbul, Türkiye.

İnal, S., 1968., *Türkiye'de Ormancılık Yüksek Öğretimi*, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 1270, O. F. Yayın No: 123, Kutulmuş Matbaası, İstanbul, Türkiye.

Özdönmez, M. ve Arkadaşları, 1998., *Ormancılık Yönetim Bilgisi*, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Rektörlük No: 4157, Fakülte No: 457, ISBN 975-404-535-6, Dilek Ofset Matbaacılık, İstanbul, Türkiye.

Türkiye Ormancılar Derneği, 2000., *"Ormancılık Politikası Raporu",* Ankara.